

La competència en Dret civil en la STC sobre l'Estatut

Marc-R. Lloveras Ferrer

Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

Abstract

La STC 31/2010 sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya inclou l'art. 129 –dret civil- entre els que només resulten conformes amb la Constitució si s'interpreten d'acord amb la doctrina del Tribunal Constitucional. El TC s'ha limitat a aplicar automàticament la seva doctrina precedent sobre els termes “conservació, modificació i desenvolupament” i a negar que les submatèries reservades a l'Estat mitjançant la clàusula “en todo caso” de l'art. 149.1.8 sigui l'únic límit existent a la competència exclusiva de la Generalitat. El TC manté la doctrina de l'especialitat del dret civil català quan avui en dia és un dret d'aplicació normal i general a Catalunya. S'apunta també com a element de crítica l'evolució del mateix art. 149.1 CE i el nul paper interpretatiu que pel TC té el Codi civil espanyol.

Paraules clau: Estatut d'Autonomia, Tribunal Constitucional, Dret civil, competència.

Sumari

- 1. Introducció**
- 2. El posicionament del TC**
- 3. Dos elements ulteriors de crítica**
- 4. Bibliografia**

1. Introducció

La sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (STC 31/2010, de 28 de juny) inclou l'art. 129 entre la trentena que només són constitucionals si s'interpreten fent-ne la lectura que fa el TC. L'art. 129 atribuïa a la Generalitat de Catalunya la competència exclusiva en dret civil amb l'única excepció de les matèries reservades "*en tot cas*" a l'Estat en l'art. 149.1.8a de la Constitució.

El TC, que s'ocupa per primera vegada¹ tot i que no de manera central del dret civil català deixa, malgrat salvar-ne formalment la constitucionalitat, sense contingut l'essència de l'art. 129: la competència pot ser efectivament exclusiva però no es refereix al dret civil sinó només al dret civil català que queda sotmès a la fórmula "*conservació, modificació i desenvolupament*" sense que es pugui entendre de cap manera que l'únic límit siguin només les submatèries citades expressament en el segon incís de l'art. 149.1.8a². La doctrina de la connexió, per més flexible que pugui ser, seguirà essent necessària per a justificar el desenvolupament i la legislació civil general de l'Estat, que el TC reconeix en el primer incís de l'art. 149.1.8 també per les CCAA amb dret civil, es configura també com un possible límit, per bé que totalment difús, al mateix desenvolupament.

Així doncs, l'efecte de la interpretació conforme és entendre que l'art. 129 estableix el mateix que s'havia establert a l'art. 9.2 EAC 1979³ -amb l'afegit de la referència a les fonts- i afirmar ara pel dret civil català els límits derivats de la fórmula constitucional que el TC havia establert en la seva doctrina anterior⁴.

¹ Després de diversos recursos d'inconstitucionalitat presentats, des del primer moment, contra lleis civils catalanes que finalment havien estat desistits, tal com ens recorda Encarna ROCA, *La competència en matèria de dret civil*, Revista Catalana de Dret Públic, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010, p. 2) que cita un recurs contra la primera llei catalana de fundacions de 1982 i els posteriors contra les lleis de successió intestada de 1987 i la de filiacions de 1991. Més endavant contra les patrimonials especials relatives a l'accessió i l'ocupació i la dels drets reals de garantia (2001) i finalment també contra la llei primera del Codi civil de Catalunya (2002). En el mateix sentit, Ferran BADOSA. Sentència TC.31/2010,28-V, RCDP, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010, p. 5). Sobre aquest darrer recurs vg. Joan EGEEA. *Codificació civil i competència legislativa de la Generalitat de Catalunya*, InDret, 2003.

² Es tracta, com és sabut, de les de les regles relatives a l'aplicació i a l'eficàcia de les normes jurídiques, les relacions juridicocivils relatives a les formes de matrimoni, l'ordenació dels registres i els instruments públics, les bases de les obligacions contractuals, les normes per a resoldre els conflictes de lleis i les fonts del dret establint en aquest darrer cas el respecte per les fonts dels drets forals o especials.

³ S'atribuí aleshores competència exclusiva a la Generalitat en matèria de "*conservació, modificació i desenvolupament del Dret civil català*" reproduint en el text de l'Estatut la fórmula inclosa a la Constitució i assumint la competència en ser una d'aquelles CCAA on el dret civil existia.

⁴ Tal com exposa Joan EGEEA. *Competència en matèria de dret civil*. RCDP, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010, p. 3): "*en l'examen de la constitucionalitat de l'article 129 EAC, el Tribunal Constitucional s'ha limitat a fer-lo passar pel sedàs de la seva jurisprudència anterior, sense prendre en consideració cap dels canvis que introdueix respecte del derogat article 9.2 de l'Estatut de 1979. Dit en unes altres paraules, entén que el nou precepte estatutari no introdueix cap novetat respecte del text de 1979, és a dir, el Tribunal Constitucional ha actuat com si la realitat legislativa catalana en aquesta matèria no hagués evolucionat gens*".

L'Estatut de 2006 pretenia tancar el debat sobre la competència civil atribuïnt a la Generalitat la competència exclusiva sobre tot el dret civil com a matèria amb l'única excepció de les submatèries citades com a competència de l'Estat *en tot cas* en el segon incís de l'art. 149.1.8a CE. La norma feia una interpretació⁵ si es vol àmplia, però perfectament adequada a la literalitat del text constitucional, possibilitant el desenvolupament del dret civil català en qualsevol matèria civil amb l'única excepció, ja esmentada, de les submatèries reservades en tot cas a l'Estat⁶.

El TC, en canvi, deixa obert el debat⁷ ja que tot i salvar la constitucionalitat de l'art. 129 ho fa amb una interpretació que no té en compte la voluntat de l'Estatut i que, per tant, podem entendre que queda declarada implícitament inconstitucional en acceptar-se, tot i dir el contrari⁸, els principals motius del recurs d'inconstitucionalitat i de les al·legacions presentades per l'advocat de l'Estat.

En aquest sentit, [l'Informe sobre la STC sobre l'EAC del grup d'experts](#) elaborat per encàrrec del President de la Generalitat i coordinat per la secretaria del Govern afirma literalment: *"el TC es limita a mantenir immutable la seva doctrina i salva la constitucionalitat del precepte però no per què accepti el canvi proposat pel text estatutari"*

⁵ Defensada ja per Carles VIVER PI-SUNYER en el seu vot particular a la STC 88/1993 (BOE núm. 90- sup-, de 15.4.1993). Tesi àmpliament defensada per la doctrina civil catalana. Entre d'altres, Encarna ROCA TRIAS. *El derecho civil catalán en la Constitución de 1978*. Revista Jurídica de Catalunya, núm. 78-I, 1979, p. 28 i [Josep María PUIG SALELLAS. El desenvolupament de la competència legislativa en matèria civil. XI Jornades de Dret català a Tossa, 2000.](#)

⁶ Tot i que amb matisos diferents sobre l'abast possible del terme desenvolupament val a dir que bona part de la doctrina civil espanyola s'ha mostrat contrària a aquesta possibilitat. Així, entre d'altres, Carlos LASARTE ÁLVAREZ. *Comentario al art. 149.1.8 CE*. Comentarios a la Constitución Española. Tom XI. Edersa, 1999; Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO. *La conservación, modificación y desarrollo por las Comunidades Autónomas de los derechos civiles, forales o especiales*. Derecho Privado y Constitución, 1993, pàgs. 15-82, esp. Pàgs. 65-66. Es pot veure una síntesi de les diferents postures doctrinals a Luis MARTÍNEZ VÁZQUEZ DE CASTRO. *Pluralidad de derechos civiles españoles. El artículo 149.1, Regla 8, de la CE*. Civitas, Madrid, 1997. Més recentment, i situant-se clarament en contra de l'art. 129 EAC, Carlos GÓMEZ DE LA ESCALERA. *Las competencias legislativas en materia de derecho civil (Art. 149.1.8ª CE). El caso de la propiedad horizontal*. Iustel, Madrid, 2007.

⁷ Des d'una òptica totalment diferent ho critica Anselmo SÁNCHEZ-TEMBLEQUE PINEDA. *El derecho civil en el Estatuto de Cataluña. Examen de la presunta inconstitucionalidad de su regulación en la STC 31/2010*. Diario La Ley, 15/10/2010 ja que la indeterminació no tanca la porta a *"una actividad legislativa autonómica invasiva de las competencias exclusivas del Estado"* que pot provocar conflictes en el futur tot i que valora globalment de manera positiva la sentència en entendre que és *"esclarecedora de la doctrina que debe presidir la actividad legislativa respectiva de Estado y Comunidad autónoma corrigiendo las oscuridades, insuficiencias y posibles excesos del legislador autonómico proporcionando una doctrina general que será útil para el intérprete constitucional"*.

⁸ En aquest sentit es fa difícil entendre que el TC contesti amb un simple *"este juicio no se puede compartir"* l'argument dels recurrents d'acord amb els quals l'art. 129 *"atribuye en realidad a la Generalitat una competencia omnimoda en el ámbito de la legislación civil, sólo limitada en las materias atribuidas al Estado "en todo caso" por el propio 149.1.8"*. El TC, enlloc d'analitzar a fons aquesta intenció, que sembla la veritable del precepte tant per la seva literalitat com per la defensa -potser no del tot contundent- que se'n fa a les al·legacions del Parlament i del Govern, inicia aleshores la seva interpretació de l'art. 129 per a fer-lo encaixar en la seva doctrina anterior fent-li dir allò que literalment no diu.

sinó per què l'interpreta de forma reductiva i manipulativa fent-lo encaixar en la competència estatal d'acord amb la concepció tradicional d'aquesta competència".

D'altra banda, amb això, i tal com s'ha produït en molts altres aspectes, s'obren dubtes importants sobre la funció constitucional de l'Estatut i el respecte del TC al bloc de la constitucionalitat del que l'Estatut forma part i del que la sentència sembla prescindir en limitar la interpretació a la reproducció de la seva pròpia i anterior doctrina⁹.

2. El posicionament del TC

La tesi del TC és fonamentalment que la competència en dret civil de la Generalitat per més exclusiva que sigui es refereix únicament al dret civil català i que com a tal es limita a la fórmula "*conservació, modificació i desenvolupament*", que l'Estatut havia eliminat i que el TC reintrodueix tenint en compte que és el seu marc de referència en aparèixer esmentada a la Constitució i que es manté com a tal¹⁰ ja que en cap cas es pot entendre que la competència assumida es pugui estendre a tota la matèria civil excepte les submatèries del segon incís de l'art. 149.1.8. L'Estat conserva doncs un marge per a la seva competència exclusiva en matèria civil també en el cas de Catalunya i de la resta de CCAA amb dret civil propi, per bé que aquest àmbit queda indeterminat.

La primera afirmació d'acord amb la qual la competència es limita al dret civil català és òbvia però el TC ho afirma de manera gens supèrflua per a reintroduir, en un text que ho havia suprimit, la referència a "*catalán*" o "*de Cataluña*". Això es fa per a deixar un marge suficient a favor de la pretesa competència general –i exclusiva– de l'Estat sobre la "*legislación civil*" i per impedir la identificació entre dret civil com a matèria –objecte de la competència– i el dret civil català –que a ulls del TC segueix essent quelcom de diferent–.

El raonament omet, com hem dit, l'anàlisi de la lectura de la CE que es feia en l'art. 129 i deixa sense resoldre la intersecció de competències generals –o exclusives– que pot produir nous xocs competencials davant del mateix Tribunal en el futur, tot i que potser el debat

⁹ S'hi mostra especialment crític Antoni BAYONA, *El Tribunal Constitucional davant l'Estatut*, RCDP, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010, p.2). En un sentit similar, Carles VIVER, *Efectos jurídicos de la sentencia del Estatut*. El País, 20/07/2010 considera que "*en relación a esa jurisprudencia precedente, degrada la función constitucional de los Estatutos como normas integradas en el bloque de constitucionalidad*". De manera més moderada Víctor FERRERES, *El Tribunal Constitucional ante el Estatuto*, RCDP, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010, p.2-3) critica un cert baix nivell de deferència o un excessiu activisme judicial especialment en les parts de l'Estatut on el TC analitza opcions preses pel legislador i cita expressament com a exemple "*el automatismo con que el TC ha aplicado su doctrina en materia de distribución de competencias entre el Estado y las Comunidades Autónomas*". Val a dir que altres ho han aplaudit de manera entusiasta. Entre d'altres: Andrés BETANCOR, *Nación simbólica, competencias debilitadas*. Expansión, 16/7/2010; Rafael DE MENDIZÁBAL ALLENDE, *La sentencia 31/2010, de 28 de junio, sobre el Estatuto de Cataluña*. Diaro La Ley, 15/10/2010; Francesc DE CARRERAS, *Los responsables del Estatut*. La Vanguardia, 21/10/2010.

¹⁰ Reproduint la STC 88/1993 el TC s'hi refereix així: "*Conceptos éstos "que dan positivamente la medida y el límite primero de las competencias así atribuibles y ejercitables"*".

futur se centrarà en la delimitació de les submatèries¹¹ i especialment de les bases de les obligacions contractuals.

Mentre l'Estatut pretenia augmentar la seguretat jurídica i afirmar clarament la competència, el TC la manté en una indeterminació¹² que segueix afectant el possible abast del *desenvolupament* -cosa que el TC tampoc resol-. Això es deriva de la doctrina anterior on el TC es manté per a seguir afirmant una concepció del dret civil que segueix denominant, en termes estrictament constitucionals, com a "*especial o foral*", com a excepcionalitat que no pot tenir abast general i normal com a dret propi.

El TC no desconeix òbviament que el dret civil català també és dret civil però l'anomenada garantia de foralitat civil amb la que l'identifica i dins de la qual s'interpreta el desenvolupament el limita estructuralment en afirmar-se "(E)n el bien entendido de que ello, no significa, claro está...una competencia legislativa civil ilimitada *ratione materiae* dejada a la disponibilidad de las Comunidades Autónomas, que pugnaría con lo dispuesto en el art. 149.1.8 CE, por lo mismo que no podría reconocer su fundamento en la singularidad civil que la Constitución ha querido, por vía competencial, garantizar" (STC 88 i 156/1993)¹³.

Per a fer-ho s'afegeix una mena de segon "*sens perjudici*" -no previst com a tal en el text constitucional- referit ara a la legislació civil general de l'Estat que pot funcionar com a límit al desenvolupament. Un límit que tal com passa amb el concepte de desenvolupament queda indeterminat però que presenta l'avantatge fonamental, ara sí, de poder-se identificar molt més clarament amb la matèria i la legislació civil i que en mans del legislador estatal s'ha vingut autoqualificant com d'aplicació general o atribuint-se caràcter bàsic amb generositat.

Un *sens perjudici* que el TC afirma ja en el segon paràgraf del FJ 76è en reproduir la seva doctrina anterior sobre l'incís "*en todo caso*" per a negar que sigui l'únic existent en el text

¹¹ També matisables pel que fa al seu abast tal com ens recorda novament Lluís PUIG I FERRIOL. *Reflexions amb motiu del cinquantenari de la Compilació de Dret civil de Catalunya, 1960-2010*. Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, juny 2010, especialment pàgs. 167-172.

¹² Una indeterminació que l'Informe del grup d'experts (cit, p. 31) lamenta per "*haver perdut l'oportunitat de fer coincidir el marc estatutari amb la pràctica consolidada*" i que aleshores "*obligarà a continuar cercant agònicament la connexió de les noves matèries*" i a "*negociar políticament una interpretació flexible*".

¹³ En totes dues sentències però l'afirmació es fa donant el context de la norma però sense que sigui el motiu principal de resolució dels recursos, són doncs afirmacions amb un sentit complementari que el TC ha aplicat ara automàticament a una norma diferent ja que l'art. 129 atribueix competència. Totes dues sentències se centren en el desenvolupament. Així, la STC 88/1993 no estima el recurs contra la modificació de la Compilació aragonesa i permet doncs la norma en relació als fills adoptius utilitzant la doctrina de les institucions connexes, cosa que s'aplica en el mateix sentit en la STC 156/1993 en relació a la modificació de la Compilació balear per a suprimir el requisit dels testimonis en l'atorgament de testaments notariais -descartant que envaeixi la reserva sobre instruments públics i, en canvi, declara inconstitucional el precepte que establia la manca de necessitat de prova del veïnatge civil per a l'aplicació del dret civil balear als residents al territori de les Illes en comportar una invasió d'una de les submatèries reservades en tot cas a l'Estat.

constitucional en entendre que la Constitució atribueix d'entrada a l'Estat la competència exclusiva en legislació civil sense altre possible excepció que la conservació, modificació i desenvolupament del dret civil especial o foral. La funció doncs del "*en todo caso*" no es pròpiament limitar la legislació civil de l'Estat en el cas de les CCAA amb dret civil propi, ja que en cap cas substitueix l'atribució inicial de competència exclusiva a l'Estat, sinó tot el contrari: té la funció de limitar el dret autonòmic -cosa que es pot entendre literalment del text constitucional- però sense que sigui l'únic límit possible.

El TC es limita a reiterar en el segon paràgraf del FJ 76è el ja dit a la STC 88/1993 – FJ 1 *in fine*- que transcriu literalment per a negar que pugui ser una "*norma competencial de primer grado*" i li atribueix el caràcter de "*segunda reserva competencial*" que marca un àmbit "*dentro del cual nunca podrá estimarse subsistente ni susceptible...de conservación, modificación o desarrollo, Derecho civil especial o foral alguno*".

Vist això al TC ja no li cal analitzar novament el sentit de l'expressió "*en todo caso*" i es descarta la lectura d'acord amb la qual el seu sentit és el de garantir que a tot l'Estat, sigui una comunitat o un territori amb dret civil o sense, sigui sempre l'Estat qui tingui competència sobre les submatèries que cita expressament la CE a les que l'Estatut també es remet com a excepció a la seva pròpia competència i que apareixien citades en l'Estatut aprovat pel Parlament de Catalunya el setembre de 2005¹⁴.

Es torna a negar doncs l'argument d'acord amb el qual el "*en todo caso*" és precisament el que resol el problema de la indeterminació o la inexistència de límits al desenvolupament en fixar-ne un expressament i la seva interpretació *a contrario*: si aquest llistat s'entén com una excepció al dret civil foral o especial no sembla massa agosarat poder entendre que allò que no hi estigui excepcionat podrà formar part del desenvolupament. Com veiem el TC no hi entra en anticipar la solució tot salvant expressament la competència de l'Estat del primer incís de l'art. 149.1.8 referit a la "*legislació civil*".

Referint-se expressament a aquesta i tenint en compte que el l'Estatut no esmenta la legislació civil general de l'Estat el TC afirma clarament que l'Estatut només pot atribuir a la Generalitat "*en el ámbito de la legislación civil*" una competència que tingui per objecte "*la conservación, modificación y desarrollo del derecho civil de Cataluña, debiendo pues entenderse que la "competencia exclusiva en materia de derecho civil" se contrae a ese específico objeto, sin extenderse al propio de la "legislación civil" como*

¹⁴ El text de 2005 (BOPC núm. 224, de 3.10.2005, pàg. 29) reproduïa les submatèries qualificant-les com a *única excepció* i adaptava la redacció del text en el cas de les fonts per a atribuir-se la competència com a contingut propi de la competència exclusiva en matèria de dret civil. El text finalment aprovat de l'art. 129, sense variar-ne el sentit, ho substituï per la remissió a "*excepte en les matèries que l'article 149.1.8 de la Constitució atribueix en tot cas a l'Estat*". No obstant, s'eliminà un segon apartat on s'assumia competència exclusiva en matèries civils que s'entenien ja fora de les matèries reservades: les obligacions extracontractuals i els diversos tipus d'obligacions contractuals, en el marc de les bases de les obligacions contractuals.

materia atribuida al Estado, a título de competencia exclusiva, por el primer inciso del art. 149.1.8 CE”.

Finalment el TC salva ara sí sense altra possibilitat interpretativa davant de la claredat del text constitucional –“*con pleno respeto, en este último caso*”- l'esment exprés de l'art. 129 al sistema de fonts. No obstant, matisa novament que només es pot referir al dret civil català i que l'Estat l'ha de “*respetar al ejercer su competencia exclusiva para la determinación de las fuentes del Derecho en su integridad y para el conjunto del Estado, esto es, articulando en un sistema general los diferentes sistemas normativos vigentes en el ámbito civil*”.

3. Dos elements ulteriors de crítica

La negació que la clàusula “*en todo caso*” sigui una norma que permeti distingir entre CCAA amb dret civil propi i CCAA sense fins al punt de poder assumir les primeres tota la competència en matèria civil mitjançant el seu desenvolupament amb l'únic límit de les submatèries salvades en tot cas, presenta elements que no es tenen en compte d'entre els que ara se'n volen apuntar dos.

En primer lloc, una interpretació sistemàtica possible de l'art. 149.1 CE que destaca l'excepcionalitat de la regla 8a i n'enfatitza un possible sentit diferent de l'atribuït pel TC. En segon lloc, el nul paper que pel TC té el Codi civil espanyol com a criteri d'interpretació complementari o històric de la fórmula constitucional de 1978.

Pel primer argument es pot tenir present que el fet que la competència en dret civil no formi part de les competències assumibles per totes els CCAA –només per aquelles “*donde exista*”- i que, a més, el seu desenvolupament pugui ser notablement diferent, no encaixa bé en el model constitucional de distribució de competències, que tot i contenir llistats inicials amb altres diferències entre CCAA ha tendit a una equiparació total i s'ha quedat en poc més que un record del diferent procés d'accés a l'autonomia¹⁵. No obstant, la singularitat del dret civil perviu i augmenta d'intensitat ja que les noves competències assumides per les CCAA no inclouen en cap cas el dret civil.

Potser per això quan el TC s'enfronta a la competència civil no té suficientment present la visió de l'ordenament civil com a plural –n'hi ha diversos dins de l'Estat inclòs també l'estatal- i asimètric –no a totes les CCAA i diferents materialment segons el seu propi desenvolupament-. Sense aquesta visió no és estrany, deixant de banda ara altres consideracions, que el TC tampoc tingui en compte el que seria aquí decisiu: la diferenciació del paper de la legislació civil de l'Estat en els territoris amb dret civil propi, on l'Estat queda limitat constitucionalment via “*sens perjudici*” del desenvolupament

¹⁵ Fou determinant la LO 9/1992 de 23 de desembre, de transferència de competències a Comunitats Autònomes que accediren a l'autonomia per la via de l'art. 143 de la Constitució (BOE núm. 308, de 24.12) i encara més el recent procés de reforma de diversos Estatuts d'Autonomia.

d'aquests drets civils, i els territoris on l'únic dret civil és l'emanat de l'Estat, cas en el que té ple sentit la competència exclusiva de l'Estat amb la que s'encapçala la fórmula constitucional per a tot l'art. 149.1 i en el que deixa de tenir-ne el llistat de submatèries.

A més, es pot tenir en compte que la competència exclusiva que s'atribueix a l'Estat en l'encapçalament de l'art. 149.1 CE es fa per a un total de 32 apartats, dels quals només 7 es matisen amb un *sens perjudici* i que només en el cas del dret civil s'hi afegeix un "*en todo caso*". La lectura sistemàtica del mateix apartat i d'aquest en relació amb tot l'article 149.1 ens pot ajudar a fonamentar el sentit d'únic o darrer límit d'aquest incís ja que és l'únic cas en què la Constitució l'utilitza en aquest article essent també l'únic cas de doble sistema d'atribució de competència.

El fet que només en el cas de la regla 8a es prevegi expressament que només algunes CCAA puguin assumir la competència mostra un doble sistema del que podríem deduir la tesi ja citada del sentit del segon incís com a únic límit per a les CCAA un cop aquestes hagin assumit la competència i la desenvolupin en la seva tasca legislativa. Així, la negació de la competència de l'Estat en dret civil que el mateix apartat que propicia amb el reconeixement que existeix sens perjudici dels drets civils propis queda resolta en el mateix text pel límit que representa el segon incís. Aquest darrer límit només entra en joc per negar la vigència d'institucions o regulacions històriques o possibles desenvolupaments que s'hi oposin, però no per a donar un marge a l'Estat fora del mateix, respecte del qual mentre el legislador autonòmic no reguli per via de desenvolupament matèries que no formin part de les excepcions, el dret civil "exclusiu" de l'Estat –que existeix com a tal a les altres CCAA– només pot funcionar com a supletori¹⁶, però sense que com a tal pugui representar una competència que hagi de limitar el dret civil català en funció del mateix art. 149.1.8 CE.

Com s'ha dit el TC no ho veu així i insisteix en posar en peu d'igualtat dos supòsits perfectament diferenciables amb major profunditat i en contraposar ja d'entrada la legislació civil exclusiva de l'Estat amb l'anomenada garantia de foralitat civil: les submatèries només són un mínim.

En segon lloc, el TC obvia el Codi civil espanyol com a criteri complementari d'interpretació de la clàusula constitucional¹⁷. En aquest sentit es pot destacar que l'art. 13 del Codi civil espanyol, introduït el 1974, reformulà l'aleshores art. 12 del Codi de 1889 per a normalitzar els drets civils un cop finalitzat el procés compilador¹⁸.

¹⁶ Especialment si s'entén que l'art. 13.2 CC esp. resta vigent, considerant que la distribució de competències i submatèries que fa la CE deixa sense efecte possible el seu apartat primer.

¹⁷ Tot i que hagi estat la seu, en absència de text constitucional – període que comprèn aproximadament 81 dels darrers 121 anys-, d'allò més similar a la distribució de la competència civil per la via de les restriccions autoimposades pel legislador del Codi civil espanyol de 1889 a la seva aplicabilitat als territoris amb dret civil propi.

¹⁸ L'art. 2 del Decret 1836/1974 (BOE núm. 163, de 9.7) afirmà aleshores que la reforma del títol preliminar: "*no altera lo regulado en las Compilaciones de los derechos especiales o forales*" i eliminà la referència al dret civil foral o especial com a quelcom provisional seguint el criteri fixat a la Llei 3/1973, de 17 de març, de bases

En aquest article 13 trobem dos trets que van en una línia diferent de la defensada pel TC: en normalitzar els drets compilats s'atorgaren menys matèries d'aplicació general al Codi civil de les que després es van recollir a la Constitució com a submatèries –coincident substancialment amb la Constitució de 1931¹⁹–, però també donà al mateix Codi civil –molt més assimilat al conjunt del dret civil en aquell moment–, un abast general sensiblement diferent del que es pot derivar de la doctrina del TC.

Així, fora de les matèries d'aplicació directa i general²⁰ el Codi civil no conserva cap altre paper que el de ser dret supletori i només en defecte del que ho sigui segons el mateix dret autonòmic²¹: *“en lo demás y con pleno respeto a los derechos especiales o forales...regirá...como derecho supletorio...”*.

Ens trobem doncs davant la paradoxa que la fórmula de l'Espanya democràtica i constitucional de 1978 - amb la interpretació feta pel TC- es pot entendre com a més restrictiva amb el dret civil català que la versió del Codi civil de 1974. En aquells moments no hi havia poder legislatiu autonòmic i potser es tenia una visió completa i fonamentalment tancada amb el contingut de les compilacions, que eren també lleis

per a la reforma del títol preliminar (BOE núm. 69, de 21.3) que en reproduïx el contingut. Fins aleshores enlloc del criteri *“con pleno respeto”* el dret civil especial o foral es mantenia *“por ahora”* –art. 5 de la Llei de Bases d'11.5.1888; art. 12 del Codi civil publicat el 1889- i a l'espera dels apèndixs, després compilacions, que ja partien d'una visió restrictiva ja que havien de contenir només *“las instituciones forales que conviene conservar en cada una de las provincias o territorios donde hoy existen”* –art. 6, in fine, Llei de Bases d'11.5.1888-. Com és sabut, el Decret de 23.5.1947 (BOE núm. 163, de 12.6) inicia el camí de les Compilacions com a cossos legals separats del Codi civil espanyol –tot i que era un primer pas per a un Codi general- en assumir les conclusions del *Congreso Nacional* celebrat a Saragossa l'octubre de 1946, amb una visió paradoxalment menys restrictiva de la prevista anteriorment en poder-se basar, però no només, en les institucions recollides ja en els avantprojectes d'apèndix *“teniendo en cuenta su vigencia y aplicabilidad en relación con las necesidades y exigencias del momento presente”*, tot i que havien de tenir en compte (art. 3) la sistemàtica del Codi civil i evitar coincidències i repeticions. La visió del moment continuà essent, no obstant, fortament restrictiva i condicionà el text final de la Compilació de 1960. Sobre aquest procés vg. Antoni MIRAMBELL ABANCÓ; Pablo SALVADOR CODERCH. *Comentario del artículo 1 de la Compilación*, a Manuel ALBALADEJO (dir). *Comentarios al Código civil y Compilaciones Forales*. Tom XXVII, vol 1. EDERSA, 1981, pàgs. 99 i segs.

¹⁹ En aquest sentit pot ser il·lustratiu tenir present com l'art. 15 de la Constitució de 1931 atribuïa competència a l'Estat en la legislació –ara serien competències- i repetia en referir-se a la civil la paraula legislació per a matisar-la tot seguit – a diferència de la penal, social, mercantil i processal- amb les submatèries que en formaven part no pas com *“en tot cas”* sinó com el seu contingut. Al seu torn, l'art. 12 de l'Estatut de 1932 atribuïa competència exclusiva a la Generalitat en dret civil excepcionant la previsió de l'art. 15 de la CE.

²⁰ L'art. 13 CCesp, vigent tot i que se'n pugui afirmar una certa inconstitucionalitat sobrevinguda, estableix únicament com a matèries que *“tendrán aplicación general y directa en toda España”* les disposicions del títol preliminar relatives als efectes de les lleis i les regles generals per a la seva aplicació així com les del títol IV del llibre I – *Del matrimonio*- amb excepció de les normes relatives al règim econòmic matrimonial.

²¹ Norma recollida avui en l'art. 111-5 del Codi civil de Catalunya que restringeix, d'altra banda, l'aplicació del dret que pugui resultar supletori *“en la mesura que no s'oposa a les disposicions del dret civil de Catalunya o als principis generals que l'informen”*.

estatals, de quines eren i fins a on podien arribar les *especialitats*. Actualment, la interpretació de la fórmula constitucional feta pel TC pretén mantenir una configuració del dret civil català fonamentada en la seva “*especialitat*” i deixar oberta la porta a un límit indeterminat sobre la possible obra del legislador català potser precisament pel fet que ara sí que existeix.

El TC ens envia a 1979, però estem al 2010 i el dret civil català ha evolucionat tant –sense cap pronunciament contrari– que la tornada a un passat llunyà i marcat per la referència al dret compilat durant els anys 60 del segle passat, ja no pot ser cap resposta pel futur²².

²² En aquest sentit són il·lustratives les paraules de Joan EGEA (2010, p. 4): “Malgrat tot, a efectes pràctics, la interpretació que l’alt tribunal ha fet de l’article 129 EAC no ha de comportar, si ens atenem als antecedents, cap canvi substancial respecte d’allò que en el futur hagi de ser la política legislativa del Parlament de Catalunya en aquesta matèria”.

4. Bibliografia

AADD. [Informe sobre la STC sobre l'EAC del grup d'experts](#) elaborat per encàrrec del President de la Generalitat i coordinat per la secretaria del Govern.

Ferran BADOSA COLL. Sentència TC.31/2010,28-V, Revista Catalana de Dret Públic, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010).

Antoni BAYONA, *El Tribunal Constitucional davant l'Estatut*, Revista Catalana de Dret Públic, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010, p.2).

Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO. *La conservación, modificación y desarrollo por las Comunidades Autónomas de los derechos civiles, forales o especiales*. Derecho Privado y Constitución, 1993, pàgs. 15-82.

Andrés BETANCOR. *Nación simbólica, competencias debilitadas*. Expansión, 16/7/2010.

Francesc DE CARRERAS. *Los responsables del Estatut*. La Vanguardia, 21/10/2010.

Rafael DE MENDIZÁBAL ALLENDE. *La sentencia 31/2010, de 28 de junio, sobre el Estatuto de Cataluña*. Diaro La Ley, 15/10/2010.

Joan EGEA FERNÀNDEZ. *Codificació civil i competència legislativa de la Generalitat de Catalunya*, InDret, 2003.

Joan EGEA FERNÀNDEZ. *Competència en matèria de dret civil*. Revista Catalana de Dret Públic, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010).

Víctor FERRERES, *El Tribunal Constitucional ante el Estatuto*, Revista Catalana de Dret Públic, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010)

Carlos GÓMEZ DE LA ESCALERA. *Las competencias legislativas en materia de derecho civil (Art. 149.1.8ª CE). El caso de la propiedad horizontal*. Iustel, Madrid, 2007

Carlos LASARTE ÁLVAREZ. *Comentario al art. 149.1.8 CE*. Comentarios a la Constitución Española. Tom XI. EDERSA, 1999.

Luis MARTÍNEZ VÁZQUEZ DE CASTRO. *Pluralidad de derechos civiles españoles. El artículo 149.1, Regla 8, de la CE*. Civitas, Madrid, 1997.

Antoni MIRAMBELL ABANCÓ; Pablo SALVADOR CODERCH. *Comentario del artículo 1 de la Compilación*, a Manuel ALBALADEJO (dir). *Comentarios al Código civil y Compilaciones Forales*. Tom XXVII, vol 1. EDERSA, 1981.

Lluís PUIG I FERRIOL. *Reflexions amb motiu del cinquantenari de la Compilació de Dret civil de Catalunya, 1960-2010*. Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, juny 2010.

Josep Maria PUIG SALELLAS. *El desenvolupament de la competència legislativa en matèria civil*. XI Jornades de Dret català a Tossa, 2000.

Encarna ROCA TRIAS. *El derecho civil catalán en la Constitución de 1978*. Revista Jurídica de Catalunya, núm. 78-I, 1979, pàgs. 7-36.

Encarna ROCA TRIAS. *La competència en matèria de dret civil*, Revista Catalana de Dret Públic, Especial Sentència sobre l'Estatut (2010).

Anselmo SÁNCHEZ-TEMBLEQUE PINEDA. *El derecho civil en el Estatuto de Cataluña. Examen de la presunta inconstitucionalidad de su regulación en la STC 31/2010*. Diario La Ley, 15/10/2010.

Carles VIVER PI-SUNYER. *Efectos jurídicos de la sentencia del Estatut*. El País, 20/07/2010.